

JADERNÝ

ZPRAVODAJ O TOM, CO MÁ ZŮSTAT SKRYTO

ODPAD

OS - JADERNÝ ODPAD - DĚKUJEME NECHCEME

**Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,**

po nadějných změnách ve vedení Správy úložišť z kraje tohoto roku, které slibovaly odblokování patové situace mezi obecními samosprávami a státními úřady, se nám zase začíná stmívat. Návrh zákona, který měl zlepšit postavení obcí, nepřináší potřebné změny a vyžádané připomínky obcí ministerští úředníci zahodili. Zodpovědný ministr průmyslu Havlíček pak slibuje vybrat čtyři lokality nejpozději v červnu 2020 navzdory všem. Do nového roku si přejme, aby se rozum navrátil.

Edvard Sequens, Calla

3/ Ministr Havlíček odmítl vše, co obce požadovaly

5/ Setkání u lípy

6-7/ Posílení práv obcí je základem

Obce zaslaly připomínky k návrhu zákona o zapojení obcí

foto: Edvard Sequens

Obce a spolky sdružené v Platformě proti hlubinnému úložišti zaslaly Ministerstvu průmyslu a obchodu své oficiální vyjádření k věcnému záměru zákona o zapojení obcí do výběru úložiště. Ten bude zapotřebí podstatným způsobem přepracovat. Logickým požadavkem obcí je, aby byly odloženy další kroky výběru úložiště, než zákon vstoupí v platnost. Dle ministra průmyslu Karla Havlíčka má být proveden výběr čtyř lokalit z devíti do poloviny roku 2020. Ale uvažovaný zákon ještě nebude schválený. Výběr musí probíhat až podle nových legislativních pravidel. Podrobné připomínky obcí jsou na webu www.platformaprotiulozisti.cz.

Platforma proti hlubinnému úložišti návrhu zákona vytýká zejména:

- Navržená míra zapojení obcí a veřejnosti do procesu rozhodování o výběru lokality pro úložiště je naprosto nedostatečná. Skutečně efektivní může být jen tehdy, pokud obce či veřejnost mohou ovlivnit, zda v dané lokalitě vůbec bude proces pokračovat. To lze zajistit jedině uložení povinnosti Správy úložišť vyžádat si před zahájením konkrétního řízení souhlas dotčených obcí.
- Předložený návrh věcného záměru téměř zcela opomíjí zapojení veřejnosti a dělá z občanů obcí prakticky pouhé staty při povolovacích řízeních.
- Návrh neřeší postupy při vyhledávání lokality pro úložiště, které by zabránily jejich častým účelovým změnám, jaké se donedávna děly. Rovněž by bylo vhodné zakotvení kritérií pro jednotlivé fáze procesu výběru do zákona.
- V návrhu chybí jakýkoliv pokus o nastavení systému kompenzací pro celý proces vyhledávání a výběru lokality pro úložiště, jeho povolování a provoz.

Petr Klásek, starosta Chanovic a mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti řekl: „S úložištěm nespěchejme, udělejme to pořádně. Po zákoně, který by zajistil práva obcím a lidem v nich žijících, voláme od počátku. Opětovně si uvědomujeme mimořádnost, ojedinělost, nebezpečnost a dlouhodobost uvažovaného úložiště. A je zde zvyšující se tlak na zužování lokalit. Nejprve se musí určit obecná závazná pravidla a podle nich teprve postupovat. Ne, naopak.“

Zpráva Platformy proti hlubinnému úložišti

Obce chtějí do způsobu výběru vidět, rozhodovat ale nemohou

Stanovisko Platformy proti hlubinnému úložišti k přizvání zástupců obcí do Poradního panelu expertů pro výběr čtyř lokalit pro úložiště přijaté shromážděním členů 10. prosince 2019.

Obce mohly nominovat dva zástupce za každou z devíti lokalit jako pozorovatele na jednání poradního panelu expertů ředitele Správy úložišť radioaktivních odpadů pro „zúžení“ počtu lokalit. Zároveň navrhly jednoho ze sedmi expertů, kterým se stal geolog Mgr. Matěj Machek, Ph.D. z Geofyzikálního ústavu Akademie věd ČR, který má právo v panelu i hlasovat. Úkolem panelu má být do poloviny roku 2020 doporučit preferované lokality pro výstavbu hlubinného úložiště radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva. Experti posuzují pouze geologické aspekty, vynechány jsou ekologické ekonomické, politické, společenské a další kompletní souvislosti výběru.

Starostové přesto tuto nabídku přijali po zkušenostech z minulých let, kdy jednání předchozího expertního týmu bylo pro ně zcela netransparentní, způsob rozhodování i podkladové studie byly utajovány a jak se posléze ukázalo, došlo i k manipulaci s preferencí lokalit. Rolí zástupce obcí je tedy zajistit veřejnou kontrolu procesu výběru a umožnit tak nahlédnout obcím na způsob výběru a věrohodnost využitých podkladových studií a dat. K tomu by měla pomoci i jeho odborná kvalifikace. Pokud by preferované lokality měly být odsouhlaseny hlasováním expertů, zástupce obcí, které zastupuje napříč lokalitami, se v takovém hlasování zdrží.

Platforma proti hlubinnému úložišti v každém případě považuje výběr čtyř preferovaných lokalit do poloviny roku 2020, na který velmi tlačí ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček, za velmi uspěchaný. Předcházet mu musí dojednání a schválení zákona, který zajistí posílení práv obcí dotčených výběrem úložiště, jinak jde o nechvalně známou salámovou metodu, jak by se stát chtěl dobrat k úložišti navzdory lidem, kterých se nejvíce týká.

foto: archiv Platformy

Pokud by pokračovalo ignorování oprávněných zájmů dotčených obcí při přípravě zákona o zapojení obcí do výběru úložiště, pak bychom museli zvážit, zda mají naše obce zapojením svého zástupce jako člena poradního expertního panelu a také svojí účastí v roli pozorovatelů na tomto panelu pomáhat vytvářet dojem otevřeného a férového postupu výběru lokalit pro úložiště.

foto: archiv Platformy

Ministr Havlíček odmítl vše, co obce požadovaly

Stanovisko Platformy proti hlubinnému úložišti k postupu přípravy věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru a výstavby úložiště přijaté shromážděním členů 10. prosince 2019.

Slibované posílení práv obcí při výběru úložiště v novém zákoně se nekoná. Ministerstvo průmyslu a obchodu neakceptovalo prakticky žádné připomínky obcí a připravuje nevyhovující podobu věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru a výstavby úložiště radioaktivních odpadů k projednání do vlády ČR.

Reakci úřadu musíme označit za arogantní. Přestože nejen obce sdružené v Platformě proti hlubinnému úložišti, zareagovaly na nabídku ministra průmyslu Karla Havlíčka a ve spolupráci s právníky připravily fundované připomínky k návrhu zákona, dva měsíce se nic nedělo, ministerstvo je odmítlo přizvat k vypořádání a nyní se ukázalo, že podané připomínky a návrhy odmítlo a některé ignorovalo zcela.

Jako vstřícnou odpověď na požadavky obcí ministr Havlíček označuje svůj nový slib, že Správa úložišť radioaktivních odpadů nepožádá o povolení nových průzkumných území dříve, než zákon vstoupí v plat-

nost, ledaže by získal souhlas obcí z lokality. Ve skutečnosti, bude-li zákon přijat v dnešní podobě, nepřináší pro obce v této fázi žádné zlepšení. Naopak jejich postavení zhorší a zvýhodní stát – vyhledávání úložiště má být deklarováno jako veřejný zájem, což omezí možnost obcí bránit se žalobami.

Platforma proti hlubinnému úložišti požaduje podstatné přepracování návrhu zákona tak, aby naplnil požadavky atomového zákona a Směrnice Euratom na respektování zájmů dotčených obcí a účinnou účast veřejnosti při rozhodování o úložišti. Skutečně efektivní může být zapojení obcí a veřejnosti jen tehdy, pokud tyto mohou ovlivnit, zda v dané lokalitě vůbec bude proces pokračovat. To lze zajistit jedině uložením povinnosti Správě úložišť vyžádat si před zahájením konkrétního řízení souhlas dotčených obcí. Předložený návrh věcného záměru také musí posílit zapojení veřejnosti, protože dnes dělá z občanů obcí prakticky pouhé statisty při povolovacích řízeních.

Na Březovém potoce se pochodovalo proti úložišti

Na protestní akci proti hlubinnému úložišti jaderného odpadu, kterou pořádal v sobotu 20. července 2019 spolek „Jaderný odpad, děkujeme – nechceme!“ a Obec Maňovice již jako 16. ročník a na akci, která byla zároveň memoriálem Slávka Šimka, přišlo více než 300 lidí a petiční listiny podepsalo 443 osob.

Mezi protestujícími byli i občané sousedního Rakouska a SRN, které záměr českého státu, vybudovat hlubinné úložiště jaderného odpadu cca 50 km vzdušnou čarou od jejich státní hranice, také silně znepokojuje a bojí se následků, které by taková stavba mohla mít ještě tisíce let po jeho vybudování a provozu. Podporu svou osobní účastí potvrdila i radní Plzeňského kraje Ing. Radka Trylčová, která má ve své gesci ochranu životního prostředí.

Přítomní starostové z lokality „Březový potok“ informovali o situaci po jejich jednání s místopředsedou Vlády a ministrem průmyslu a obchodu Ing. Havlíčkem, bohužel nemohli přítomným sdělit mnoho pozitivních zpráv, které by protestující potěšily.

V červnu 2020 SÚRAO vybere čtyři z devíti lokalit, které postoupí do konečného soutěžení o tzv. „Černého Petra“. Při tomto zúžení určitě nebude ještě platit nový zákon, který by změnil práva obcí v tomto důležitém rozhodování státu. Jasná a transparentní nebudou ani kritéria výběru a výsledky

výběru, kde by si lokalita „Březový potok“ mohla ověřit a porovnat, proč zrovna ta a ne jiná lokalita je nebo není exaktně a transparentně vybrána jako vhodnější než ta jiná z devíti uvažovaných.

Ano, ministr MPO mluvil o finančních kompenzacích, které stávající i nová legislativa obcím za umístění úložiště a průzkum na jejich katastrálním území umožňuje nebo umožní. O peníze ale starostové ani občané v lokalitě „Březový potok“ moc nestojí, raději všichni budou, když slibované miliony udělají radost jiným starostům a občanům, kteří peníze za úložiště u nich upřednostní.

Nezbývá nám než protestovat dále a domoci se, aby opravdu bylo v republice vybráno místo nejbezpečnější a dle jasných kritérií, kde uvidíme, že pokud budeme vybráni, jsme opravdu tou jedinou a nejvhodnější lokalitou ze všech uvažovaných!

František Kába, předseda spolku „Jaderný odpad, děkujeme – nechceme!“

SETKÁNÍ U LÍPY

Členové spolku SOS Na skalním a jeho příznivci se 16. listopadu opět setkali u lípy vysazené ke 100. výročí republiky i jako symbol odporu proti hlubinnému úložišti u našich domovů. Cesta na Dvůr Ostrý je znovu spojnicí mezi vesnicemi Boňov, Příložany, Myslibořice, Lipník a Ratibořice. Spojuje nejen vesnice, ale obyvatele regionu. Toto malebné místo je cílem pěších i cyklo výletů. Po krátké procházce z Boňova, jsme si opekli špekáčky, ochutnali dobroty, které připravily naše ženy a hlavně jsme byli spolu. Prožili jsme pěkný den v místě naprostého klidu.

Věříme, že zde hlubinné úložiště nikdy nebude, naši spoluobčané nejsou lhostejní. Dík patří všem, kdo přiložili ruku k dílu ohledně příprav. Jak uvedl starosta Ing. Karel Müller hned v úvodu: „Příznivé počasí, které provází každou akci spolku SOS Na skalním nás ujišťuje, že bojujeme za správnou věc.“

Marie Kouřilková, SOS Na skalním

Setkání u lípy Na Ostrých

foto: Jaroslav Vysoký

ptali jsme se:

Posílení práv obcí je základem

Jak ses dostal k problematice jaderného odpadu?

Někdy v polovině devadesátých let nás oslovili lidé z obcí z Vysočiny a od Mladé Vožice s prosbou o pomoc v úsilí proti záměru společnosti ČEZ najít u nich místo pro centrální mezisklad vyhořelého jaderného paliva. Tak jsem spolu s nimi začal poznávat, že jaderná energetika plodí další těžko řešitelné problémy a jak málo politici stojí o skutečný férový přístup k lidem, kterým by to břemeno chtěli předat.

A jak to tehdy dopadlo?

Ukázalo se, že s jaderným odpadem za humny by se chtělo žít jen málokomu, ani těm ne, co mají vedle obce jadernou elektrárnu. Velkým poučením do budoucna pak bylo zjištění, jak málo znamená vládní slib. Totiž v roce 1992 Pithartova vláda po protestech lidí od Dukovan přijala usnesení, že u elektrárny vznikne jen menší sklad limitovaný kapacitou 600 tun vyhořelého paliva. Už za dva roky za Klause tohle bylo zpochybněno a zanedlouho bylo vládní usnesení zrušeno a nahrazeno rozhodnutím, že se postaví další mezisklady u každé z jaderných elektráren.

Později, když na začátku tisíciletí z Rady Správy úložišť unikly informace s jakými místy se počítá pro vyhledávání konečného hlubinného úložiště, se ukázala pravda. Že lidé z ČEZ i politici na jednáních v obcích lhali, když lidem vyvraceli obavy, že by u nich mohl vysoceradioaktivní odpad skončit navždycky. Řada těch lokalit byla prakticky stejná a lidé, i když už měli záležitost za vyhranou, se tak dostali do nového kola souboje se státní mocí.

Řekl bych, že se ale politici i státní úředníci z konfrontace s obcemi při hledání místa pro mezisklad museli poučit. Je to tak?

I kdepak. Politici hledí na horizont nejbližšího volebního období a takové hledání vhodného místa pro úložiště, nepočítaje pak stavbu a provoz, je úkol na desítky let. Tak to odkládají, v podstatě neřeší, případně někteří dělají různá silná prohlášení a gesta, jako třeba zrovna současný ministr průmyslu Havlíček. Jo, jenže on už je třináctý v řadě, který se potýká s obcemi kvůli úložišti, a určitě není poslední.

Edvarda Sequence

Edvard Sequens žije v jihočeských Borovanech. Pracuje jako energetický konzultant v neziskovém sdružení Calla v Českých Budějovicích, kterého je zároveň předsedou. V minulosti působil také jako externí poradce ministra životního prostředí, nyní ve Výboru pro udržitelnou energetiku Rady vlády pro trvale udržitelný rozvoj. Obcemi a spolky spolupracujícími v Platformě proti hlubinnému úložišti byl zvolen jejím sekretářem.

U úředníků ministerstev je snad zakódovaná obava dát lidem a starostům více práv spolurozhodovat o stavbě, která bude mít ve vybraném místě zásadní dopad na život mnoha dalších generací. A tak už skoro deset let bojkotují přípravu potřebné legislativy a snaží se ty průzkumy posouvat dopředu i za cenu podvodů.

Podvodů? Není to moc silné slovo?

Ani ne. Jak jinak označit situace, kdy Vám ředitel Správy úložišť slíbí, že geologické práce začnou jen na základě smlouvy o dobrovolnosti uzavřené s obcí a pak to neplatí, v některých lokalitách nachystané dohody se zahodí a jde se do průzkumů proti názoru obcí? Či když jsou geologické práce od počátku v souladu se zákonem označované jako geologické průzkumy, které lze dělat jen na stanoveném prů-

zkumném území, ale v okamžiku, kdy začnou soudy dávat za pravdu obcím a spolkům a jedno průzkumné území za druhým rušit, tak ministerstvo životního prostředí vymyslí, že vlastně o průzkumy nejde a všechny ty geologické práce si tak stát udělá navzdory všem? Nebo aktuální případ z řady dalších – ministr průmyslu vyzval starosty, aby zpracovali výhrady k návrhu zákona o zapojení obcí. Ty si najaly právníka, aby připomínky byly kvalifikované a po dvou měsících se ukázalo, že není přijata ani jedna jediná, tedy že s tím fakticky úředníci ministerstva nechtěli udělat nic.

Žádaly obce také právo veta při rozhodování o úložišti? Není to moc riskantní, že úložiště nebude chtít vůbec nikdo?

Připomínky se týkaly řady bodů, ve kterých je návrh zákona, který připravilo ministerstvo, slabý až nedostatečný. A ano, základní premisou dalšího postupu je posílení práv obcí včetně práva veta. Není však podmínkou, že musí být absolutní, tak jako není třeba ve Skandinávii, kde jsou i díky tomu v přípravě úložiště dál. Provedené právní analýzy konstatovaly, že pouze účastenství obcí v řízení, o jehož výsledku rozhodne úředník státní instituce, která má zájem na povolení, nedává šanci obhájit si jejich oprávněné zájmy.

Jsem přesvědčený, že nenastane situace, kdy by úložiště nechtěl připustit vůbec nikdo, pokud se od začátku bude ze strany zodpovědných politiků a úředníků ministerstev a státních úřadů jednat na ro-

vinu a práva obcí nebudou vůči státu tak nevyrovnaně slabá. To by ale bylo potřeba přibrzdit v nesmyslném úprku zmenšit počet lokalit do poloviny roku 2020.

Jsou vůbec nějaké jiné možnosti, než vyhořelé palivo nadobro pohřbít do zemských hlubin?

Jaderný průmysl se jej snaží označovat za cennou surovinu, která najde využití v nových rychlých reaktorech nebo po přepracování i v těch stávajících. Vzhledem k tomu, jak jsme od těch vykreslovaných možností stále technologicky nebo ekonomicky daleko, nepovažuji to za příliš reálné. Ale třeba budoucnost nabídne nějakou jinou možnost, než je uspěchané zahrabání do země.

Kam se od zmíněných devadesátých let ve světě posunula zkušenost s hlubinným ukládáním, máme dnes větší šanci odpad navždy izolovat?

Nezaznamenal jsem, že by se za tak krátkou dobou něco přelomového událo. Původně švédský koncept ukládání SKB-3 (kovový kontejner zatěsněný v žule bentonitem), který převzala i česká strana, je starý více než pětadvacet let. Jedno je jisté, čím více vyhořelého paliva bude, tím bude potřeba najít stále větší a větší blok neporušené horniny. I z toho důvodu by bylo nanejvýš prozíravé problém dále nezhoršovat a nepřidávat do skladů další tuny odpadu.

Děkuji za rozhovor

Ptal se Karel Polanecký

foto: archiv Edvarda Sequense

Kam s radioaktivním odpadem z likvidovaných reaktorů?

Rozhodnutí o skladování lehce kontaminovaného materiálu, který vzniká při likvidaci odstavených jaderných elektráren v Německu, se posunují trochu dál. Ministr energetiky Jan Phillip Albrecht informoval v Kielu o výsledcích nového posudku. Tyto odpady z likvidace jsou sice jen mírně radioaktivní, ale nesmí se recyklovat. Patří k nim například minerální vlna, izolace nebo stavební suť.

Odborníci v uplynulých týdnech blíže zkoumali celkem sedm skládek, které by přicházely v úvahu právě pro uložení tohoto mírně radioaktivního materiálu z bourání jaderných elektráren. Obce, kde se tyto skládky nachází, striktně odmítly tento radioaktivní materiál přijmout. Celkově se jedná o několik desítek tisíc tun materiálu.

Z článku v Süddeutsche Zeitung přeložila Gabriela Reitinger

Německá demonstrace v Landshutu

foto: Edvard Sequens

Bavorský ministr: není tu místo pro úložiště

Thorsten Glauber, bavorský ministr životního prostředí, požadoval v rozhovoru v deníku Passauer Neue Presse, aby byly všechny bavorské lokality vybrané státem pro možnou budoucí stavbu trvalého jaderného úložiště ze seznamu těchto lokalit vyškrtuty. Krystalinikum totiž nepovažuje za vhodnou horninu pro umístění jaderného úložiště.

Thorsten Glauber prohlásil: „V procesu hledání vhodného místa pro stavbu konečného jaderného úložiště je pro mě na prvním místě otázka bezpečnosti. Přitom je důležité, aby samotná hornina, do které se trvalé úložiště s vysoce radioaktivním odpadem umístí, zajišťovala dostatečnou bezpečnost.

Mínění, že lidskou rukou vytvořená technická bariéra může uzavřít v místě uložení vysoce radioaktivní odpad stejně dobře jako geologicky stabilní a masivní horninová formace, v žádném případě nesdílíme. Koaliční smlouva v Bavorsku k tomu obsahuje jasnou formulaci: „Jsme přesvědčeni o tom, že Bavorsko nenabízí žádné vhodné geologické formace pro stavbu konečného jaderného úložiště.“ Místa, která nevyhovují vysokým požadavkům na umístění trvalého jaderného úložiště, musí být z procesu vyhledávání vyloučena včas.“

Z článku v Passauer Neue Presse přeložila Gabriela Reitinger

www.nechcemeuloziste.cz